DIN NOU DESPRE PREPOZIŢIILE SEMILEXICALE

IONUŢ GEANĂ
Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, Bucureşti

1. ***Obiective***

Ne propunem în lucrarea de faţă să aducem noi date cu privire la accepţiunea sintagmei de prepoziţie semilexicală, având ca punct de plecare comparaţii între categoriile lexicale şi cele funcţionale.

Cu aplicare la clasa prepoziţiilor, vom arăta că nu există o componentă lexicală pură, întrucât, cu unele excepţii (mai ales specifice limbajului colocvial[1]), prepoziţiile au nevoie de suport substantival (în limba română, nominalul este totdeauna aşezat după prepoziţie). În cadrul analizei grupurilor prepoziţionale, vom propune scindarea grupului (Gorrie 2008), precum şi consecinţele acestei operaţiuni de scindare.

Din perspectiva achiziţiei limbajului, vom arunca o privire asupra structurii propoziţionale şi a categoriilor funcţionale. Asupra acestui aspect însă nu vom insista prea mult, ci vom încerca doar să scoatem în evidenţă tipurile de funcţii pe care le are prepoziţia în discurs.

2. ***Lexical, funcţional, semilexical***

În accepţiunile cele mai largi, prin categorie lexicală se înţelege o clasă de elemente cu proprietăţi de distribuţie sintactică identice sau foarte asemănătoare, care de obicei împart acelaşi tip de funcţie semantică (Fromkin 2000: 34, 701, printre alţii). De partea cealaltă stau categoriile sau cuvintele funcţionale sau gramaticale/gramaticalizate, caracterizate mai ales prin aceea că sunt clase închise (prepoziţii funcţionale, determinatori).

Cu privire la prepoziţiile semilexicale, în literatură avem mai multe accepţiuni, dintre care menţionăm (le-am selectat pe cele mai adecvate scopului studiului de faţă):

A. Corver, van Riemsdijk (2001: 18), referindu-se în general la trăsăturile categoriilor semilexicale (menţionând şi prepoziţia), susţin următoarele:

• sunt capuri semilexicale substantivele, verbele, adjectivele şi prepoziţiile care nu au trăsături pur semantice;

• capurile semilexicale sunt elemente complexe la nivel morofologic, conţinând un nod lexical şi un sufix funcţional;

• capurile semilexicale sunt spaţii funcţionale care poartă material lexical (deplasat) sau capuri lexicale, fără selecţie argumentală distinctă;

• capurile semilexicale sunt centre pline lexical cărora le lipseşte conţinutul semantic intrinsec şi care se folosesc drept explicaţii în ultimă instanţă pentru poziţiile sintactice prezente în structura sintactică.

[1] Avem aici în vedere exemple precum *Aşa arăta înainte. Aşa arată după.*, dar chiar şi în aceste contexte, componentul nominal se poate deduce din situaţia de comunicare (de exemplu, aşa arăta înainte de operaţie, aşa arată după operaţie).

BDD-V810 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:01 UTC)

De reţinut că cei doi autori nu menţionează nimic despre grupurile prepoziţionale subcategorizate de un verb şi GPrep adjuncţi (de orice fel). GPrep este privit din interior, şi nu din prisma relaţiilor sintactice pe care le stabileşte sau a configuraţiilor sintactice în care intră.

B. Pană Dindelegan (2005: 240) în *GALR II, Predicatul* şi Nedelcu (2005: 122−129) în *GALR II, Grupul prepoziţional* şi Nedelcu (2009: 40) operează cu distincţia prepoziţie predicativă[1] (tipul *Ion trăieşte pe stradă.*) vs. prepoziţie nonpredicativă[2] (tipul *Mă bazez pe Ion.*). Autoarele nu discută direct statutul prepoziţiilor semilexicale, dar din expunere reiese că acestea sunt subsumate prepoziţiilor predicative.

De menţionat că Nedelcu (2005: 122) în *GALR II, Grupul prepoziţional* constată că, „spre deosebire de celelalte grupuri sintactice (grupul verbal, grupul nominal, grupul adjectival, grupul adverbial), grupul prepoziţional nu este niciodată monomembru: prepoziţia ca centru de grup se asociază obligatoriu cu un alt termen al enunţului" şi „are o autonomie sentactico-semantică mai redusă". De aici putem deduce anumite intuiţii privind statutul intermediar (semilexical) al categoriei prepoziţiei în anumite împrejurări.

C. La Mardale (2007: 30−32), mergând în sensul lui Corver, van Riemsdijk 2001, cuvintele semilexicale au o natură hibridă, cu proprietăţi din cele două clase prototipice (lexicale – nominale, verbe, adjective – şi funcţionale – determinanţi, complementizatori, conjuncţii). Prepoziţia se diferenţiază de restul categoriilor funcţionale prin capacitatea de a atribui caz (inexistentă în cazul conjuncţiilor sau al complementizatorilor, de exemplu). Pe scurt însă, Mardale (2007) susţine că sunt semilexicale acele prepoziţii care sunt subcateogorizate de verb şi care, în acelaşi timp, atribuie rol tematic nominalului.

Având în vedere teoriile expuse mai mult, considerăm că se face necesară adoptarea unei poziţii intermediare. Dacă Mardale (2007) consideră că prepoziţia este subcategorizată de verb, susţinem în lucrarea de faţă că verbul selectează doar rolul tematic (cel mai adesea Locativ), a cărui actualizare presupune apariţia unui GPrep. Acest fapt se poate demonstra şi prin posibilitatea de a folosi, teoretic, o gamă foarte mare de prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale pentru actualizarea rolului Locativ. Să urmărim câteva exemple:

• acosta: +Locativ
− în: Nava a acostat vineri în Constanţa.
− la: Corabia nebunilor a acostat la New York.
− lângă: Au acostat lângă vechiul port Tomis.
− pe: Bolizii au acostat pe lac începând de vineri.

• ajunge: +Locativ
− de la... (până) la...: A ajuns de la bal la spital.
− în: Am ajuns în Londra la 10 dimineaţa.
− la: Am ajuns cu trenul la Oneşti.
− lângă: Ambulanţele au ajuns lângă satul inundat.
− pe: Turiştii au ajuns pe vârful muntelui în zorii zilei.

• alunga: +Locativ
− de la: Oboseală mă alungă de la serviciu.
− din: L-au alungat din propria casă.
− în: Corul a alungat eroul în Cartagina.
− lângă: Cerşetorul a fost alungat lângă gardul bisericii.

[1] Echivalează, în terminologia adoptată în prezenta lucrare, cu prepoziţiile lexicale.
[2] Echivalează, în terminologia adoptată în prezenta lucrare, cu prepoziţiile funcţionale.

BDD-V810 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:01 UTC)

• amplasa: +Locativ
− în: Cortul a fost amplasat în poiană.
− între... şi...: Casa este amplasată între Bucureşti şi Giurgiu.
− la: Cel mai înalt brad a fost amplasat la New York.
− lângă: Vând teren amplasat lângă satul Vâlcele.

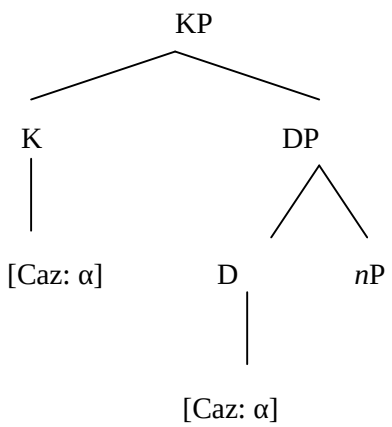
• se apleca: +Locativ; în expresii construite cu dativul +Cauzal
− asupra: Cu ocazia anului Darwin, evoluţia se apleacă asupra melcului.
− de: Mi s-a aplecat de atâta zavistie.
− de la: I s-a aplecat de la maioneză.
− deasupra: Sabia s-a aplecat deasupra capului.
− la: Apleacă-te[1] la şoapta mea!
− spre: Te-ai aplecat spre mine.
− peste: Un om s-apleacă peste margine[2].

• arăta: +Locativ
− înspre: Victima a arătat cu degetul înspre infractor.
− la: Au arătat la ştiri numai întâmplări groaznice.

Trebuie avut în vedere şi tipul de obligativitate din aceste enunţuri. Rolurile sunt de natură mai degrabă sintactico-semantică („circumstanţialele obligatorii" din GALR 2005), şi nu pur sintactice.

3. ***Scindarea grupurilor prepoziţionale***

Această scindare vizează mai degrabă diferenţierea în reprezentarea sintactică a prepoziţiilor lexicale vs. funcţionale. Astfel, analiza propune un cap discret K, care controlează marcarea cazuală morfologică a GDet, relaţie schematizată mai jos (Gorrie 2008: 4)[3]:

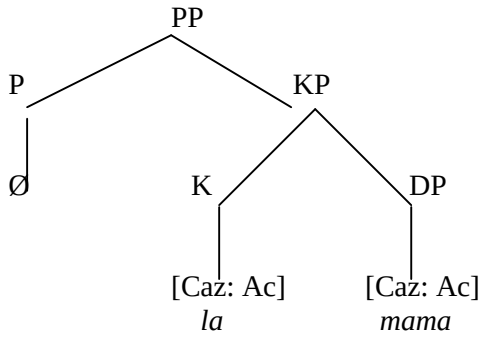
Autorul citat mai avansează propunerea absenţei totale a GPrep în cazul prepoziţiilor funcţionale, explicând astfel o serie de fenomene semantice şi morfologice. Existenţa unui cap

[1] Aici verbul *a se apleca* are sensul de *a asculta*.
[2] Titlul unei poezii de Lucian Blaga.
[3] KP este abrevierea lui Kase Phrase. DP = grup determinativ.

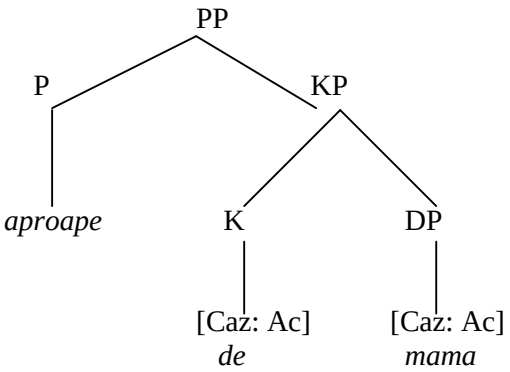
BDD-V810 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:01 UTC)

nul P ar putea explica diferenţa dintre grupurile prepoziţionale funcţionale, ca în *Ion se gândeşte la mama* şi grupurile prepoziţionale lexicale, ca în *Ion stă aproape de mama* şi *A plecat înaintea mamei*, diferenţă reprezentată arborescent în structurile de mai jos[1]:

(a) în această primă reprezentare tip arbore, sub capul lexical P nu apare nimic. Prepoziţia *la* funcţionează exclusiv ca marcator cazual:

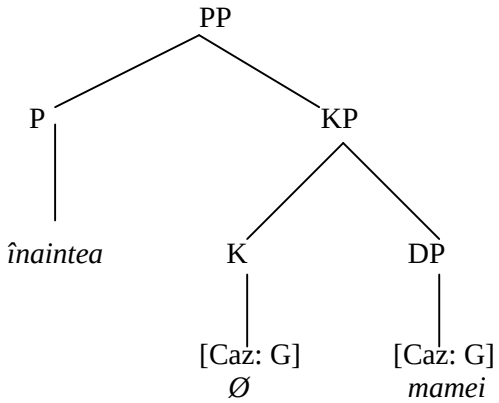
(b) în această reprezentare, sub capul P apare *aproape*, plin lexical; *de* marchează cazual construcţia:

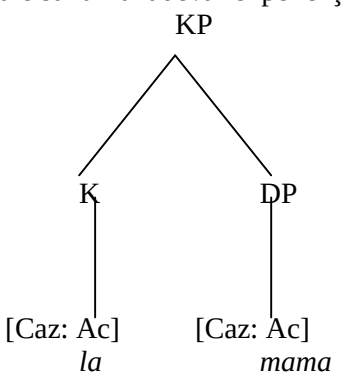
[1] Structurile sunt preluate din limba engleză, după Gorrie (2008: 5) şi adaptate limbii române; pentru a nu complica inutil abrevierea, am păstrat sistemul de abrevieri din limba engleză (PP, KP, DP).

BDD-V810 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:01 UTC)

(c) aici, sub P apare *înaintea*, plin lexical, şi avem un K nul:

Dacă prepoziţiile funcţionale sunt într-adevăr exponenţi ai lui K, ca în schema:

atunci utilizarea acestora ca marcatori cazuali pentru anumite verbe nu trebuie să ne surprindă. Sub această analiză, *la* are următorul set de trăsături: o trăsătură [K:] nerealizată şi o trăsătură de caz morfologic [Caz: Ac.]. Această a doua trăsătură asigură exprimarea complementului lui *la* cu acuzativul morfologic. Trăsătura [K:] apare fără realizare şi va primi caz abstract (Gorrie 2008: 7). Mai mult, funcţia lui K este să mijlocească un număr mare de cazuri abstracte şi un număr mic de cazuri morfologice. Cu aplicare la limba română, mediatorul K permite exprimarea GDet cu acuzativul, genitivul sau dativul (deşi genitivul şi dativul se construiesc canonic cu prepoziţii bogate semantic).

Având în vedere toate cele de mai sus, Gorrie (2008) conchide că există o distincţie categorială între prepoziţii numite funcţionale (cărora li se atribuie trăsătura K) şi prepoziţiile numite lexicale (care includ un GPrep superior, în plus faţă de KP).

4. *P ca probe*

Încercând să demonstreze caracterul distinct al naturii P şi al GPrep, Bayer, Bader (2007) propun o analiză, conform căreia P este (măcar) parţial un cap funcţional. Conform celor doi autori, trăsăturile care disting P de alte centre lexicale pleacă de la următoarele presupuneri:

(i) P este un cap cu trăsături lexico-semantice, dar şi formal-funcţionale, altfel spus, P este un cap semilexical (în termenii lui Corver, van Riemsdijk 2001), fapt care aduce prepoziţia într-o clasă închisă, deşi partea funcţională poate denota relaţii

BDD-V810 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:01 UTC)

semantice de diverse tipuri. Uneori, partea funcţională este puternic redusă (cum ar fi *de* în română);

(ii) P se acordă cu complementul său[1] într-o serie de trăsături formale, cum ar fi trăsături categoriale şi trăsături de caz;

(iii) Dacă P este *probe* şi XP este *goal*, acordul dintre *probe* şi *goal* cu privire la trăsătura formală <F>[2] va îndepărta cel puţin o ocurenţă a lui <F>, intuiţia fiind că <F> dispare din *probe*. Acesta este fundamentul pentru verificarea trăsăturilor, sau „valorizarea trăsăturilor";

(iv) Acordul dintre P şi complementul său GX poate fi incomplet, acordul dintre *probe* şi *goal* realizându-se numai la nivelul unei subcategorii a trăsăturilor lor formale;

(v) Dacă acordul este incomplet, aşa cum s-a menţionat în (iv), trăsăturile <F', F",...> din *probe* care lipsesc în *goal* vor fi compatibile cu trăsăturile lui *goal*, iar trăsăturile <F', F",...> din *goal* care lipsesc din *probe* vor fi compatibile cu trăsăturile lui *probe*. Altfel spus, probe şi goal sunt subspecificate reciproc cu privire la trăsăturile lor;

(vi) Proiecţia V este asociată cu elementele funcţionale T şi *v*, care atribuie cazurile structurale nominativ şi, respectiv, acuzativ;

(vii) Proiecţia V nu are elemente funcţionale care să stabilească relaţia probe/goal pentru verificarea cazurilor lexicale dativ sau genitiv. Obiectele în dativ sunt argumente în virtutea structurii argumentale, dar sunt adjuncţi în virtutea legitimării formale (*formal licensing*)[3];

(viii) GN/GDet cu caz lexical se vor asocia propriilor faze (*shell*) funcţionale. Este vorba de KP[4], exponentul lui K fiind cazul morfologic, obligatoriu pentru dative şi genitive.

Fundamentul acestei propuneri este că P sau o substructură a lui P este echivalentul unui cap funcţional, care serveşte ca *probe* pentru valorizarea trăsăturilor formale. Bayer, Bader (2007) sugerează că în procesul acordului *probe/goal*, trăsăturile *probe* se pot completa cu trăsăturile *goal* şi viceversa. Este important de constatat, consideră autorii citaţi, că aceste posibilităţi nu sunt valabile pentru V sau A. Motivul este că V şi A sunt centre lexicale pline, care trebuie asociate cu structuri extrafuncţionale în vederea verificării de caz etc. (cum este cazul verbului, care, conform teoriei minimaliste, are nevoie de T şi *v* pentru legitimarea cazurilor structurale).

Aşadar, GPrep este diferit în mai multe aspecte faţă de GV, GN sau GA, pentru că P este un cap semilexical/semifuncţional, spre deosebire de V, N sau A, care au nevoie de vocabular funcţional suplimentar (Bayer, Bader 2007: 21). P este în relaţie de acord formal cu complementul său (GN sau GDet). Acest acord dă naştere, susţin autorii, unor reprezentări în care P contribuie cu anumite trăsături la GN/GDet, trăsături care, conform cunoştinţelor lingvistice convenţionale, aparţin GN/GDet. Mai mult, P poate aduce o trăsătură de caz care poate lipsi complementului său.

---

[1] În limba română, P nu se acordă cu GX în gen, număr sau persoană (trăsături *phi*), dar în unele limbi acest lucru este posibil. Irlandeza este o astfel de limbă, unde o anumită categorie de prepoziţii sunt flexionare. Pentru detalii, vezi Gorrie (2008), care-şi susţine ipoteza scindării GPrep prin existenţa acestor prepoziţii în anumite limbi.

[2] F provine de la *feature* (engl.) = trăsătură

[3] Această caracteristică se aplică mai puţin limbii române, deoarece în română dativul este caz structural. Realizările cu dativ lexical (în limba standard) sunt reduse.

[4] Pentru detalii, vezi ipoteza scindării GPrep.

BDD-V810 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:01 UTC)

5. *„Vorbirea telegrafică”*

La fel ca (Fromkin 2000: 350), prin *vorbire telegrafică* înţelegem o etapă timpurie a achiziţiei limbajului, caracterizată mai ales prin:

• neexprimarea (engl. *drop*) elementelor funcţionale în discurs;

• posibil omiterea flexiunii de timp (sau cel puţin exprimarea unei forme verbale neutre din punctul de vedere al modului/timpului);

• determinanţii şi auxiliarele nu apar sau apar în poziţii în care nu ar apărea la un vorbitor matur (probabil din imitare).

I se spune vorbire telegrafică tocmai pentru analogie cu telegramele de altădată, unde, din raţiuni de economie, se folosea un limbaj prescurtat, unde elementele funcţionale nu erau exprimate. Din acest punct de vedere însă, atât copiii, cât şi adulţii (în telegrame), exprimă doar prepoziţiile pline semantic:

Fără bani în Atena, trimite urgent.[1]

S-au dat trei posibile explicaţii privind natura vorbirii telegrafice:

(i) este efectul gramaticii copilului, care se presupune a fi prefuncţională. Limbajul copiilor conţine doar proiecţii lexicale (GN, GV, GA, GPrep), unde îşi are originea şi ipoteza propoziţiei reduse (*small clause hypothesis*);

(ii) este un efect fonologic, de metrică a propoziţiei. De obicei, morfemele funcţionale sunt în poziţie neaccentuală, ceea ce duce la omiterea lor;

(iii) fenomenul este atribuit sistemului pragmatic al copilului. Mai precis, copilul nu reprezintă gramatical referinţa temporală a unei propoziţii sau (in)definitudinea unui GN pentru că asumă că interlocutorul le deduce din contextul comunicaţional (de moment sau în general).

Din exemplele pe care le-am analizat pentru limba engleză (care sunt, în mare parte, compatibile şi cu specificitatea limbii române), am constatat că, în ceea ce priveşte GPrep, acestea sunt bine reprezentate mai ales când sunt lexicale. Desigur, P este şi o categorie lexicală, dar pe noi ne interesează unde se plasează prepoziţiile semilexicale, în accepţiunea pe care am dat-o mai sus în lucrarea de faţă. Faptul că acestea sunt mereu exprimate apropie GPrep semilexicale de GPrep adjuncţi, semilexicalitatea fiind dată doar de proprietatea verbului de a cere exprimarea unui rol semantic actualizat prin GPrep.

6. *Concluzii*

În articolul de faţă, am încercat să prezentăm noi date pentru a demonstra statutul eterogen al lexicalităţii/funcţionalităţii categoriei prepoziţiei. În afara unor situaţii reduse mai ales la registrul oral al limbii, prepoziţiile cer obligatoriu în limba română realizarea nominalului.

Pentru a exprima diversitatea de situaţii sintactice în care pot apărea prepoziţii, am preluat scindarea grupului prepoziţional de la Gorrie (2008). Reţinem, la acest nivel, în afară de existenţa lui P, existenţa nodului funcţional K, responsabil pentru atribuirea cazului.

În fine, am făcut şi unele aprecieri privind calitatea discursivă a prepoziţiilor, fără însă a intra foarte mult în detalii, fiind un subiect pe care îl vom dezbate într-o cercetare ulterioară.

[1] Exemplul este preluat din Fromkins (2000: 350), tradus şi adaptat de mine din engleză. În original, *Stranded in Athens, need money, send immediately*.

BDD-V810 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:01 UTC)

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

*** *Gramatica limbii române* (GALR), 2005, Bucureşti, Editura Academiei Române.
Bayer, J., M. Bader, 2007, „On the Syntax of Prepositional Phrases", în Späth (ed.) 2007: 157−180.
Corver, N., H. van Riemsdijk (eds.), 2001, *Semi-lexical categories: The function of content words and the content of function words*, NY, Mouton de Gruyter, p. 1−19.
Fromkin, Victoria (ed.), 2000, *An Introduction to Linguistic Theory*, Malden, MA, Blackwell Publishing.
Gorrie, C., 2008, „The split-PP hypothesis and its implications", *Proceedings of the 2008 annual conference of the Canadian Linguistic Association*, URL disponibil: http://www.chass.utoronto.ca/~cla-acl/actes2008/CLA2008_Gorrie.pdf
Mardale, Alexandru, 2007, *Les prépositions fonctionnelles du roumain: étude comparative*, teză de doctorat, Université Paris 7.
Nedelcu, Isabela, *Grupul prepoziţional*, în GALR II, p. 122−130.
Pană Dindelegan, Gabriela, *Predicatul*, în GALR II, p. 238−262.
Späth, A. (ed.), 2007, *Interface and Interface Conditions*, Berlin, de Gruyter.

Semilexical Prepositions Revisited

This article brings new data about understanding the semilexical prepositions. In order to do that, we have described the category of prepositions both in terms of lexical and/or functional elements. Apart from (some) colloquial situations, a preposition in Romanian always needs to be followed by a noun. In understanding the semilexicality of prepositions, we adopted the Gorrie's (2008) split-PP theory and its consequences. In the end, this article tackles the discourse functions prepositions have.

BDD-V810 © 2010 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:01 UTC)